

Валентин Гайдай,

кандидат історичних наук, молодший науковий співробітник,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна
e-mail: valentyn-info@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7743-5745>

ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОПЕРАЦІЇ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ: ПРИКЛАД РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ПРОТИСТОЯННЯ

У статті розкрито сутність інформаційно-психологічних операцій (ІПСО) як одного з ключових інструментів ведення гібридної війни в умовах сучасного збройного конфлікту. Особливу увагу приділено їх застосуванню в контексті російсько-української війни. Висвітлено зростаюче значення інформаційного компонента у військовій, політичній та соціокультурній сферах. Наголошено, що в умовах цифрової доби, поширення соціальних мереж та постправди ІПСО стали ефективним засобом впливу не лише на противника, а й на цивільне населення, еліти та міжнародну спільноту. Зроблено висновок, що інформаційна перевага у ХХІ ст. може бути не менш вирішальною ніж військова потуга.

Ключові слова: інформаційно-психологічні операції, гібридна війна, російсько-українська війна, дезінформація, постправа, інформаційна безпека, соціальні мережі, пропаганда.

Мета статті – проаналізувати сутність, форми та інструменти інформаційно-психологічних операцій (ІПСО) як ключового елементу гібридної війни, з особливим акцентом на практику застосування таких операцій під час російсько-українського збройного протистояння; виявити основні механізми впливу на суспільну свідомість і схарактеризувати ефективність ІПСО в умовах сучасного інформаційного простору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інформаційно-психологічних операцій активно розглядаються у сучасних

українських наукових і публіцистичних працях. Зокрема, монографія О. Литвиненка «Спеціальні інформаційні операції та пропагандистські кампанії» (2000) є однією з перших фундаментальних праць в українській науці, де комплексно аналізується методологія і практика інформаційного впливу. У ній охоплено широкий спектр тем – від технологій масової маніпуляції до стратегічного планування інформаційних кампаній. Особливо цінним є теоретичне обґрунтування механізмів впливу на індивідуальну та масову свідомість [4]. Я. Деркаченко у статті «Інформаційно-психологічні операції як сучасний інструмент геополітики» акцентує увагу на глобальному вимірі ІПСО як засобу не тільки ведення війни, а й боротьби за геополітичний вплив. Автор розглядає приклади з практики провідних держав світу, а також звертає увагу на зростання ролі цифрових технологій, соціальних мереж і штучного інтелекту в новітніх формах гібридного впливу [3]. У статті Ю. Мороз та Ю. Твердохліб «Інформаційно-психологічні операції в умовах ведення гібридної війни» акцент зроблено на особливостях ІПСО в контексті сучасного російсько-українського конфлікту. Автори вказують на тісний зв'язок між інформаційним простором і бойовими діями, підкреслюючи, що інформаційні кампанії Росії часто випереджають або супроводжують військову агресію. Значна увага приділяється аналізу каналів поширення дезінформації [5]. В окремій праці Ю. Твердохліб «Інформаційно-психологічні операції Російської Федерації проти України – основні етапи та цілі» висвітлено структуру і зміст ворожих ІПСО на всіх етапах конфлікту [7]. Автор систематизує виявлені форми впливу: поширення паніки, підрив довіри до державних інституцій, маніпуляції фактами та підміна понять. Особливо важливим є наголос на цільових аудиторіях та механізмах адаптації контенту до конкретних соціальних груп.

У сукупності ці дослідження створюють комплексне уявлення про феномен ІПСО як ключовий інструмент сучасної війни, що впливає не лише на військову, а й на політичну, культурну та інформаційну сфери.

Серед англomовних джерел варто виокремити офіційний документ Joint Chiefs of Staff (2011) щодо Операцій військового інформаційного забезпечення (Military Information Support Operations), який

детально регламентує завдання, засоби та етапи інформаційно-психологічної діяльності у військовій сфері. Цей документ є ключовим для розуміння сучасного підходу до інформаційних операцій у військовій доктрині НАТО [9].

Виклад основного матеріалу. *Історична ретроспектива.*

Задовго до настання сучасної інформаційної доби методи дезінформації активно використовувалися під час збройних конфліктів – як локального, так і глобального характеру. Перемога у війнах залежала не лише від чисельності армії чи військової потуги, а й від стратегічної майстерності, тактичної гнучкості, винахідливості та здатності ввести супротивника в оману.

Відомі приклади використання дезінформації простежуються ще з епохи неоліту та раннього енеоліту (початок III–II тис. до н.е.). Давні цивілізації – хети, урартійці, єгиптяни, вавилоняни – вдавалися до військових маневрів, спрямованих на дезорієнтацію противника щодо чисельності, розташування чи намірів своїх військ. Попри фрагментарність джерельної бази того періоду у єгипетських та асиро-вавилонських текстах трапляються згадки про подібні практики.

Пізніші джерела містять докладніші свідчення про застосування дезінформації у військовому мистецтві. Наприклад Геродот, описуючи скіфо-перські війни (514–513 рр. до н.е.), згадує, як скіфи виснажували армію персів, використовуючи тактику випаленої землі – відступаючи вглиб території, вони отруювали криниці та спалювали пасовища, позбавляючи ворога ресурсів [2, с. 298].

У воєнній практиці Стародавнього Риму дезінформація також мала важливе значення. Римські полководці запровадили складну структуру бойового шиккування війська – з маніпулами, що виконували різні функції, принципами, гастатами, триаріями та окремими резервними загонами – велітами. Це ускладнювало оцінку реальної сили римської армії. Історик Діон Кассій акцентував на військовій хитрості римлян, підкреслюючи їхню здатність обманювати противника [11, с.105].

Середньовіччя та Новий час також багаті на приклади застосування воєнної дезінформації. Хрестоматійним прикладом є легенда про троянського коня. Хоч археологічно не підтверджена, вона стала

культурним символом воєнної хитрості. Але історично засвідчений аналог – захоплення італійського міста Луна вікінгами у XI ст., яке вони сплутали з Римом: вождь вікінгів Халстейн, видаючи себе за помираючого, інсценував похоронну церемонію, щоб потрапити до міста нібито з метою хрещення перед смертю, після чого, опинившись за мурами Луни, нападники вдалися до різанини та мародерства [10, с. 83].

Активно використовував дезінформацію як інструмент ведення війни Наполеон Бонапарт. Наприклад, під час битви під Ульмом (1805 р.) він застосував майстерну дезінформаційну операцію проти австрійського генерала Карла Мака. Французи цілеспрямовано поширювали дезінформацію про свої пересування, зокрема, симулювали марш на північ Італії, в той час як основні сили обійшли австрійську армію через південь Німеччини. Австрійці були введені в оману і врешті оточені біля Ульма, де без великої битви 30-тисячне військо Мака капітулювало [8].

З розвитком засобів комунікації, зокрема телеграфу, дезінформаційні практики набули нових форм. У роки Першої світової війни сторони активно використовували фальшиві телеграми щодо пересування військ або підготовки наступів. У 1915 р. Російська імперія створила телеграфне агентство «Нордзюд» із філіями у Бухаресті, Стокгольмі та Копенгагені. Його завданням було поширення пропагандистських матеріалів на Захід та збір розвідданих. У цей самий період при Генеральних штабах Франції та інших держав діяли спеціалізовані підрозділи з виготовлення підроблених документів, які розповсюджувалися через агентурні мережі для введення супротивника в оману [1, с. 177].

Отже, ще задовго до появи електронних ЗМІ, цифрових технологій та соціальних мереж інформаційно-психологічні операції – від примітивної омані до складних систем дезінформації та маніпуляції свідомістю противника – існували як важливий складник воєнної стратегії.

Концепція та сучасний стан інформаційно-психологічних операцій. У сучасних умовах висвітлення стану та концептуального змісту інформаційно-психологічних операцій стикається з певними труднощами, зумовленими відсутністю уніфікованого підходу до

визначення базових термінів у цій сфері. В англomовній літературі раніше для позначення впливу на масову або індивідуальну свідомість використовувався термін *psychological operations*. Проте вже у 2010 р. ці дії були перейменовані на *Military Information Support Operations (MISO)*. В українській науковій та спеціальній термінології паралельно функціонують поняття «спеціальні інформаційні операції», «інформаційно-психологічні операції» та «психологічні операції», що ускладнює взаєморозуміння між представниками різних галузей і шкіл.

ІПСО розглядаються як підвид ширшого поняття інформаційних операцій і передбачають застосування комплексу узгоджених, скоординованих і взаємопов'язаних форм, методів та інструментів психологічного впливу. Їхній арсенал охоплює політичні, воєнні, економічні, дипломатичні та інформаційно-психологічні заходи, що мають на меті цілеспрямоване формування, модифікацію або деструкцію переконань, установок, емоцій, настроїв і моделей поведінки окремих осіб або соціальних груп [3].

На думку українських дослідників, суб'єктами ІПСО можуть виступати керівні органи іноземних держав, їхні спецслужби, агентура, підконтрольні або незалежні медіа, неурядові організації, а також інтернет-ресурси. Цільовими об'єктами впливу можуть бути як широкі верстви населення, так і окремі соціальні, політичні чи професійні групи, зокрема політична еліта, науковці, військові, лідери думок, релігійні діячі або особи, відповідальні за прийняття суспільно значущих рішень. Крім того, ІПСО можуть націлюватися на інформаційно-технічну інфраструктуру, однак їхньою основною метою залишається вплив на свідомість і поведінку людини [5, с. 100].

Здійснення ІПСО зазвичай передбачає кілька послідовних етапів.

1. Планування операції: визначення її доцільності, цілей, завдань, ресурсів, засобів впливу, цільової аудиторії та пошук або формування «груп підтримки» в середовищі об'єкта впливу.

2. Формування інформаційного приводу: вибір або створення події (іноді штучної), яка слугуватиме тригером для розгортання інформаційної кампанії. Часто обираються негативні події, що мають сильніший вплив на аудиторію.

3. Активна фаза (розкрутка): інтенсивне поширення інформації з

метою реалізації стратегічних завдань – дестабілізації, формування або руйнування певних структур комунікації, отримання переваги.

4. Етап закріплення: плавне завершення операції після досягнення мети або у зв'язку із зовнішніми обставинами. Важливо уникнути розкриття маніпуляції, оскільки виявлена ІПСО втрачає ефективність [3].

Для організації інформаційно-психологічних операцій доцільно залучати всі можливі канали масової комунікації. Це включає як традиційні методи, такі як розповсюдження листівок, плакатів, графіті та поширення чуток, так і сучасні засоби, зокрема супутникове та звичайне телерадіомовлення. Особливу роль відіграють можливості інтернету: поширення тематичних світлин і фото, провокування конфліктів у соціальних мережах та інші інструменти впливу на аудиторію. Важливо зберігати баланс між цими каналами, щоб використовувати їх максимально ефективно і досягти бажаного результату [7].

Окрему роль у сучасних ІПСО відіграє наратив – стратегічно сконструйована оповідь із чітким емоційним складником. Теоретична можливість створення таких текстів обумовлена надмірністю природної мови та множинністю способів викладу однієї й тієї ж інформації. Саме завдяки цьому стає можливим формування потрібного ставлення до події чи явища через їх інтерпретацію. Емоційне забарвлення повідомлення значною мірою визначає сприйняття аудиторією, і тому наративи є ключовим інструментом впливу на громадську думку [3].

Інформаційно-психологічні операції під час російсько-української війни. Ще до початку повномасштабного вторгнення Російська Федерація систематично вела інформаційні кампанії проти України, використовуючи маніпулятивну інтерпретацію окремих фактів, виривання з контексту висловлювань українських і західних політиків, громадських діячів та лідерів громадської думки. Після 24 лютого 2022 р. масштаби і динаміка таких операцій зросли. Попри численні підтвердження фактів корупції, розкрадань і арештів у вищому військовому керівництві РФ, російська влада не шкодує ресурсів для підтримки та розвитку пропагандистських платформ. Аналізуючи обсяги і глибину інформаційного впливу, який чинить Росія, можна

впевнено стверджувати: інформаційно-психологічні операції є одним із ключових інструментів сучасного збройного протистояння.

З початком широкомасштабної агресії в українському суспільстві значно зріс попит на оперативну інформацію. Соціальні мережі, месенджери, інформаційні платформи, мобільні додатки стали основними джерелами новин для мільйонів громадян. Завдяки ним люди дізнаються про повітряні тривоги, маршрути БПЛА, ракетні удари та інші загрози. Усвідомлюючи значення цих каналів, противник активно використовує їх для поширення дезінформації та впливу на громадську думку.

Уже у 2022 р. українські спецслужби оприлюднили дані про виявлення близько 300 Telegram-каналів, які брали участь в антиукраїнських інформаційних операціях. При цьому деструктивний вплив часто не подавався у відверто проросійській формі [6]. Такі канали мали нейтральні або навіть патріотичні назви (наприклад, «Україна новини») та поширювали неправдиві або маніпулятивні повідомлення, спрямовані на деморалізацію українського населення, провокування паніки, недовіри до державних інституцій та розпалювання внутрішніх конфліктів.

Основні теми, які поширюються цими інформаційними ресурсами, стосуються ситуації в Україні та її міжнародного оточення. Серед найбільш поширених деструктивних наративів — твердження про втому Заходу від війни та небажання підтримувати Київ, про неминучу втрату Півдня, Донбасу та Криму, відсутність перспектив постачання озброєнь, неспроможність України пережити чергову зиму. Іншим популярним наративом є припущення про наміри Польщі, Румунії та Угорщини анексувати західні території України у разі ослаблення держави.

Окремий напрям пропаганди пов'язаний з маніпуляцією висловлюваннями українських та західних політичних діячів. Висловлювання, вирвані з контексту або інтерпретовані зумисне викривлено, використовуються для посилення деструктивних меседжів і створення атмосфери недовіри, зневіри та внутрішнього розколу.

Розглянемо кілька характерних прикладів дезінформації, побудованої на спотворенні першоджерел. Цитати взяті з електронних ресурсів ЗМІ.

1. Висловлювання міністра оборони Німеччини Бориса Пісторіуса. Дослівна цитата: «Ми робимо те, що можемо. Те ж саме стосується майже всіх інших союзників і партнерів. По-перше, ми не союзник України. Ми не входимо в один Альянс» (<https://spravdi.gov.ua/rosiiany-tyrazhuyut-zayavu-ministra-oborony-nimechchyny-pro-te-shho-u-frn-ne-vvazhayut-ukrayinu-svoyim-soyuznykom-cze-nepravda/>).

Контекстом цієї заяви було підкреслення, що, попри відсутність формального союзницького договору між Німеччиною та Україною, Берлін продовжує активно підтримувати Київ. Варто зазначити, що на момент цієї заяви (2024 р.) Німеччина посідала друге місце у світі за обсягами військової допомоги Україні після США. Маніпулятивна інтерпретація: «Борис Пісторіус заявив, що не вважає Україну союзником Німеччини». Таке формулювання створює враження, що Німеччина дистанціюється від підтримки України, що не відповідає дійсності.

2. Бюджетні зміни щодо військової допомоги з боку Німеччини. Дослівна цитата: «Німеччина виділить на військову допомогу Україні у 2025 р. 4 млрд євро, замість майже 8 млрд цього року» (<https://forbes.ua/news/nimechchina-planue-skorotiti-dopomogu-ukraini-vdvichi-u-2025-rotsi-reuters-17072024-22438>).

Таке рішення зумовлене загальною економічною ситуацією в країні, необхідністю корегування бюджету після уповільнення темпів зростання економіки. Маніпулятивна інтерпретація: «Німеччина заморозила допомогу Україні», «Німеччина більше не буде надавати військову допомогу Україні». Подібні заголовки вводять в оману, ігноруючи причинно-наслідковий зв'язок і не враховуючи продовження підтримки на нижчому, але все ще суттєвому рівні.

3. Заява експрем'єр-міністра Польщі Матеуша Моравецького. Дослівна цитата: «Ми більше не передаємо зброю Україні, оскільки переозброюємо Польщу більш сучасною зброєю» (<https://www.unian.ua/weapons/polshcha-bilshe-ne-postachaye-ozbroyennya-ukrajini-moraveckiy-12399849.html>).

Йшлося про завершення циклу передачі тих озброєнь, які Польща могла надати, а не про загальну відмову від допомоги. Це підтверджує й президент Польщі Анджей Дуда, наголошуючи на тому, що слова Моравецького невірно інтерпретували: «... на

мою думку, прем'єр-міністр сказав наступне: ми не збираємось передавати Україні зброю, яку зараз закупаємо для модернізації польської армії» (<https://www.radiosvoboda.org/a/news-duda-zbroia-ukraina/32603662.html>). Маніпулятивна інтерпретація: «Польща відмовляється допомагати Україні». Таким чином, в аудиторії формується помилкове уявлення про зміну геополітичної позиції Варшави.

4. Заява речника ОУВ «Таврія» Дмитра Лиховія (лютий 2024): «росіяни можуть піти в наступ на Запоріжжя» (<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3888819-na-zaporizzi-nemae-oznak-so-rosiani-zbiraut-ugrupovanna-dla-nastupu-sili-oboroni.html>).

У цьому контексті йшлося про Запорізький регіон загалом, а не про обласний центр. Маніпулятивна інтерпретація: «Російські війська загрожують місту Запоріжжя». Така подача інформації спотворює її зміст і може спричинити необґрунтовану паніку серед мешканців міста. Ці приклади демонструють типову схему інформаційної маніпуляції: ізольоване цитування, зміна контексту, перебільшення або свідоме зміщення акцентів. Такі дії спрямовані на ослаблення довіри до партнерів України, дискредитацію політичних рішень та поширення зневіри в українському суспільстві.

Матеріали, які виходять на згадуваних ресурсах, дуже часто підкріплюються коментарями неіснуючих осіб. Задля цього ворог створює спеціальні медійні ресурси – т. зв. ботоферми, якими оперують фахові спеціалісти з ІТ-технологій та досвідчені користувачі соціальних мереж. Як правило, їм надходять задачі з тезами, які вони мають реалізовувати, пишучи коментарі та створюючи в такий спосіб враження активного обговорення тієї чи іншої теми в соціальних мережах. Це може сприяти як і додатковому поширенню неправдивої інформації, так і створенню ілюзії її правдивості, суспільного резонансу тощо.

Поряд із сучасними цифровими інструментами Росія не полишає й традиційних засобів інформаційного впливу. На тимчасово окупованих територіях функціонують підконтрольні окупантам ЗМІ: радіостанції, телебачення, друковані видання. Наприклад, у місті Мелітополь діє телерадіокомпанія «МТВ-плюс» і радіостанція, що транслює як локальний, так і загальноросійський пропагандистський контент. За даними українських спецслужб, станом на 2025 р.

на тимчасово окупованих територіях Херсонської та Запорізької областей активно виходили щонайменше чотири періодичних видання, не враховуючи великої кількості агітаційної продукції, яку розповсюджують в освітніх і муніципальних закладах.

Метою таких дій є створення інформаційного вакууму та нав'язування мешканцям окупованих територій песимістичних наративів: про нібито нездатність України повернути ці регіони, про байдужість держави до громадян, що перебувають в окупації, або про неминучість анексії з боку РФ. Умови дефіциту об'єктивної інформації, відсутність доступу до незалежних джерел та постійний інформаційний тиск призводять до формування зневіри, апатії та панічних настроїв. Це чітко простежувалося після деокупації Харківщини, Херсонщини та частини Донеччини: у численних інтерв'ю мешканці звільнених територій зізнавалися, що довгий час не знали про успіхи ЗСУ, а в середовищі панували відчуття ізолюваності й розпачу. Подібне засвідчували і звільнені з російського полону військовослужбовці, яких російська сторона цілеспрямовано дезінформувала або взагалі ізолювала від потоку новин.

Однак навіть в умовах окупації важливу роль відіграють проукраїнські Telegram-канали, які залишаються одним із небагатьох джерел правдивої інформації для місцевого населення за наявності доступу до інтернету. Це свідчить про зростання ролі новітніх медіа як альтернативи традиційним каналам комунікації, особливо в умовах інформаційної блокади.

Логічним є запитання: чи проводить Україна власні інформаційно-психологічні операції? Відповідь однозначна: так, Україна активно використовує ІПСО для дезінформації противника, морально-психологічної підтримки своїх громадян та мобілізації міжнародної спільноти. Яскравим прикладом ефективної української ІПСО стала операція з дезінформації напередодні Балаклійсько-Куп'янського контрнаступу у вересні–жовтні 2022 р. Через ЗМІ, коментарі політиків і символічні меседжі (наприклад, з «херсонськими кавунами») Україна створила ілюзію підготовки наступу на півдні, тоді як реальний удар було завдано по Харківщині. В результаті ворог перекинув частину сил до Херсонщини, оголивши інші напрямки. Це дало змогу ЗСУ здійснити блискавичний наступ,

звільнити значні території Харківської області, частину Донеччини та Луганщини. Аналітики справедливо вважають цю кампанію однією з найуспішніших наступальних операцій XXI ст., де інформаційний складник став ключовим елементом успіху.

Висновки. Отже, війни нового покоління характеризуються зміщенням акцентів від виключно збройного протистояння до комплексного поєднання силових, інформаційних і психологічних методів. Хоча на полі бою важливу роль відіграють технологічні інновації, зокрема БПЛА, штучний інтелект, засоби радіоелектронної боротьби, саме інформаційно-психологічні операції, спрямовані на деморалізацію ворога, підтримку власного населення та формування міжнародного іміджу, дедалі частіше визначають хід і результат збройного конфлікту. В умовах сучасної гібридної війни ПСО перетворюються на один з основних чинників стратегічного домінування.

Список бібліографічних посилань

1. Бескровный Л. Г. Армия и флот России в начале XX в. Очерки военно-экономического потенциала. М. : Наука, 1986. 240 с.
2. Геродот. Історії в дев'яти книгах. Книга IV: Мельпомена. Київ : Наук. думка, 1993. 576 с.
3. Деркаченко Я. Інформаційно-психологічні операції як сучасний інструмент геополітики. *GOAL*, 2022. URL: <https://goal-int.org/informacijno-psixologichni-operacii-yak-suchasnij-instrument-geopolitiki/> (дата звернення: 26.06.2025).
4. Литвиненко О. В. Спеціальні інформаційні операції та пропагандистські кампанії : монографія. Київ : Сатсанга, 2000. 235 с.
5. Мороз Ю., Твердохліб Ю. Інформаційно-психологічні операції в умовах ведення гібридної війни. *Вісн. Львів. ун-ту. Серія «Міжнародні відносини»*. 2016. Вип. 38. С. 97–105.
6. Спільна заява з приводу захисту інформаційного простору України від російських ворожих телеграм-каналів. *Офіційний сайт СБУ*. 2022. URL: <https://ssu.gov.ua/novyny/spilna-zaiava-z-pryvodu-zakhystu-informatsiino-ho-prostoru-ukrainy-vid-rosiiskykh-vorozhykh-telehramkanaliv> (дата звернення: 26.06.2025).

7. Твердохліб Ю. Інформаційно-психологічні операції Російської Федерації проти України – основні етапи та цілі. *Вісн. Львів. ун-ту. Серія «Міжнародні відносини»*. 2019. № 46. <https://dx.doi.org/10.30970/vir.2019.46.0.10352>
8. Connelly O. The Wars of the French Revolution and Napoleon, 1792-1815. *Google Books*. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=oOzcrC5e-LIC> (дата звернення: 19.06.2025).
9. Joint Chiefs of Staff. Military Information Support Operations. Revision of Joint Publication 3-13.2. – 07 January 2010 (Incorporating Change 1 dated 20 December 2011). Washington: U.S. Department of Defense. URL: https://www.esd.whs.mil/Portals/54/Documents/FOID/Reading%20Room/Joint_Staff/Military_Information_Support_Operations.pdf (дата звернення: 19.06.2025).
10. Konstam A. Historical Atlas of the Viking World. New York: Thalamus Publishing, 2002. 354 p.
11. Southern P. The Roman Army: A Social and Institutional History. Oxford: Oxford University Press, 2007. <https://doi.org/10.5040/9798216009740>

References

1. Beskrovnyj, L. G. (1986). Armija i flot Rossii v nachale XX v. Oчерki voenno-jekonomicheskogo potenciala [Army and Navy of Russia in the early 20th century: Essays on military and economic potential]. Moscow: Nauka [in Russian].
2. Herodot. (1993). Melpomena [Melpomene]. Histories in Nine Books (Books I-IX; Book IY). (A. Biletsky, Trans.). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
3. Derkachenko, Ya. (2022). Informatsiino-psykholohichni operatsii yak suchasnyi instrument heopolityky [Information-psychological operations as a modern tool of geopolitics]. *Goal – Global Analytics* [in Ukrainian]. Retrieved June 26, 2025, from <https://goal-int.org/informacijno-psixologichni-operacii-yak-suchasnij-instrument-geopolitiki/>
4. Lytvynenko, O. V. (2000). Spetsialni informatsiini operatsii ta propagandystski kampanii [Special information operations and propaganda campaigns]. Kyiv: Satsanha [in Ukrainian].
5. Moroz, Yu., & Tverdokhlib, Yu. (2016). Informatsiino-psykho-

lohichni operatsii v umovakh vedennia hibrydnoi viiny [Psychological operations in hybrid warfare]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia "Mizhnarodni vidnosyny" – Visnyk of the Lviv University. Series International Relations*, 38, 97-105 [in Ukrainian].

6. Spilna zaiava z pryvodu zakhystu informatsiinoho prostoru Ukrainy vid rosiiskykh vorozhykh telehram-kanaliv [Joint statement on protecting Ukraine's information space from Russian hostile Telegram-channels]. *Sluzhba bezpeky Ukrainy – Security Service of Ukraine* [in Ukrainian]. Retrieved June 26, 2025, from <https://ssu.gov.ua/novyny/spilna-zaiava-z-pryvodu-zakhystu-informatsiinoho-prostoru-ukrainy-vid-rosiiskykh-vorozhykh-telehramkanaliv>

7. Tverdokhlib, Yu. (2019). Information and psychological operations of the Russian Federation against Ukraine – key stages and objectives. *Visnyk of the Lviv University. Series International Relations*, 46 [in Ukrainian]. <https://dx.doi.org/10.30970/vir.2019.46.0.10352>

8. Connelly, O. (2006). The Wars of the French Revolution and Napoleon, 1792-1815. *Google Books*. Retrieved June 19, 2025, from <https://books.google.com.ua/books?id=oOzcrC5e-LIC>

9. Joint Chiefs of Staff. (2011). Military Information Support Operations. Revision of Joint Publication 3-13.2 (07 January 2010; Change 1 dated 20 December 2011). Washington, DC: U.S. Department of Defense. Retrieved June 19, 2025 from https://www.esd.whs.mil/Portals/54/Documents/FOID/Reading%20Room/Joint_Staff/Military_Information_Support_Operations.pdf

10. Konstam, A. (2002). Historical Atlas of the Viking World. New York: Thalamus Publishing.

11. Southern, P. (2007). The Roman Army: A Social and Institutional History. Oxford: Oxford University Press. <https://doi.org/10.5040/9798216009740>

Стаття надійшла до редакції 01.07.2025.

Valentyn Haidai,

PhD (History), Junior Researcher,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

3 Holosiivskyi Ave., Kyiv 03039, Ukraine

e-mail: valentyn-info@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7743-5745>

Information and Psychological Operations as a Key Element of Hybrid Warfare: The Case of the Russian-Ukrainian Confrontation

The article explores in depth the essence, evolution, and strategic significance of information and psychological operations (PSYOP) as one of the key instruments of hybrid warfare in the context of contemporary armed conflicts. It examines the historical roots of PSYOP, their conceptual framework, and their adaptation to the realities of the digital age. Particular emphasis is placed on the mechanisms and objectives of PSYOP, including their capacity to shape public opinion, manipulate collective perceptions, distort the information landscape, and undermine the morale and resilience of both military personnel and civilian populations. Special attention is paid to the role and specific features of PSYOP during the ongoing Russian-Ukrainian war, since information has evolved into a battlefield in its own right. The article highlights the growing importance of the informational dimension across military, political, economic, cultural, and sociopsychological domains. In an era dominated by advanced digital technologies and globalized communication, the unprecedented speed of disinformation and propaganda dissemination through social media platforms, has dramatically amplified the reach and potential impact of PSYOP. The phenomenon of post-truth – in which emotional appeals, selective narratives, and subjective beliefs frequently outweigh objective facts and verifiable data – has further complicated the information environment, making the public more vulnerable to targeted manipulation. Modern conflicts, the author argues, are increasingly fought not only with conventional weapons but also with narratives, symbols, and sustained psychological pressure. Thus PSYOP has become a powerful and versatile instrument for influencing not only adversaries but also domestic and foreign publics, political elites, media actors, and global institutions. In conclusion, the article stresses that in the 21st century, achieving dominance in the information sphere can be as decisive and consequential as attaining superiority on the physical battlefield, shaping the strategic outcomes of wars and the future of entire nations.

Keywords: information and psychological operations, hybrid warfare, Russian-Ukrainian war, disinformation, post-truth, information security, social networks, propaganda.